20.10.2022

Kunta- ja aluehallinto-osasto
johtava erityisasiantuntija Jussi Lindgren

Ympäristövaliokunta 21.10.2022

ASIA: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristövahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kunnioittavasti esitän käsiteltävästä asiasta seuraavaa hyvinvointialueiden rahoituksen näkökulmasta, erityisesti ottaen huomioon mahdollisen talousarvion ulkopuolisten rahastojen avustusmuotoisen rahoituksen hyvinvointialueille.

Hyvinvointialueiden vuosittainen yleiskatteinen rahoitus valtiolta määräytyy hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) nojalla. Laskennallinen rahoitus koko maan tasolla perustuu varainhoitovuotta edellistä vuotta koskevaan laskennalliseen kustannustasoon. Laskennallisissa kustannuksissa tarkastellaan niin kutsuttuja nettokustannuksia, toisin sanoen käyttökustannuksista vähennetään erilaiset saadut toiminta- ja rahoitustuotot, mukaan lukien asiakasmaksut ja avustukset. Vuosittain, koko maan tasolla tarkasteltuna rahoitus määräytyy varainhoitovuonna korottamalla edellisen vuoden koko maan tasolla määriteltyjä laskennallisia kustannuksia sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta palvelutarpeen kasvuarviolla ja hyvinvointialueindeksillä, ja pelastustoimen osalta hyvinvointialueindeksillä. Lisäksi hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutos otetaan rahoituksessa täysimääräisesti huomioon. Rahoituksen jakautuminen hyvinvointialueittain määräytyy laissa säädettyjen tarvetekijöiden ja määräytymistekijöiden perusteella. Lisäksi alueiden rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus vuoden 2022 tasolla siten kuin laissa säädetään.

Hyvinvointialueiden laskennallinen rahoitus koko maan tasolla täsmäytetään vuosittain jälkikäteen todellisiin toteutuneisiin nettokustannuksiin siten, että varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden laskennallisten kustannusten ja toteutuneiden kustannusten erotus lisätään indeksikorotus

huomioiden rahoitukseen tai vähennetään rahoituksesta. Näin varmistetaan, ettei laskennallinen rahoitus pääse erkanemaan toteutuneista kustannuksista. Selkeyttävää informaatiota rahoitusmallista löytyy internetsivustolta soteuudistus.fi

Jos hyvinvointialue rahoittaa esimerkiksi pelastustoimintaan liittyvää koulutustoimintaa 100 prosentin avustusrahoituksella valtion talousarvion ulkopuolisesta rahastosta, ao. avustussumma vähennetään rahoituksen laskentapohjasta, kun määritetään jälkikäteistarkistusta. Toisin sanoen, valtion rahoituspohja perustuu aina nettokustannuspohjaan, jota korotetaan edellä kuvatulla tavalla. Toimintatuotot ml. avustukset vähennetään bruttokuluista, kun jälkikäteistarkistusta tehdään koko maan tasolla varainhoitovuoden jälkeen. Rahoitusmallin lähtökohtana ja periaatteena on, että samoja kuluja ei rahoiteta kaksinkertaisesti sekä avustuksin, että valtion yleiskatteisen rahoituksen avulla. On mahdollista, että osa toiminnoista rahoitettaisiin pysyvästi vuosittaisilla avustuksilla taikka muilla toimintatuotoilla. Toisaalta, jos käyttömenoihin liittyvää toimintaa on rahoitettu täysimääräisesti jollakin alueella avustuksin ja avustukset loppuvat, koko maan tasolla nettokustannukset kasvavat, mutta rahoitusvaje tulee lähtökohtaisesti katettua yhden alueen näkökulmasta vain osittain lisääntyneen valtionrahoituksen puitteissa, koska nettokustannuksen lisäys jakaantuu kaikille alueille. Vastaavasti avustuksien saamisen näkökulmasta yksittäisen alueen näkökulmasta avustus ei vähennä lähtökohtaisesti täysimääräisesti yleiskatteista rahoitusta ko. alueella, sillä tarkistettu rahoitus alueelle riippuu *koko maan tason toteutuneista nettokustannuksista*.

Lähtökohtaisesti ei voida täysin varmasti sanoa etukäteen, miten rahoitus kehittyy täsmällisesti pidemmällä aikavälillä alueittain, koska se riippuu kaikkien alueiden toteutuneista nettokustannuksista ja toisaalta muista tarvetekijöistä. Hyvinvointialueiden rahoitusmallissa on itseään korjaava luonne sisäänrakennettuna siinä mielessä, että rahoituslain 10 §:n mukainen jälkikäteistarkistus korjaa laskennallisen rahoituksen ja toteutuneiden nettokustannusten välistä epäsuhtaa koko maan tasolla, tosin jälkikäteisesti. Toisin sanoen, alueiden laskennallisten kustannusten ja toteutuneiden kustannusten erotus huomioidaan koko maan laskennallisissa kustannuksissa korjaavasti. Täsmällinen vaikutus yksittäiselle alueelle riippuu alueellisista tarvetekijöistä ja määräytymistekijöistä.

Kaikki hyvinvointialueet saavat vuonna 2023 rahoitusta enemmän kuin niille on siirtymässä alueen kunnilta nettokustannuksia vuoden 2022 lopussa. Keskimäärin rahoitus on vuonna 2023 asukasta kohden noin 233 euroa korkeampi kuin vuoden 2022 tasolla. Tiedot todellisista hyvinvointialueille siirtyneistä kustannuksista täsmentyvät, kun kuntien tilinpäätöstiedot vuodelta

2022 valmistuvat. Hyvinvointialuekohtaista vuoden 2023 rahoitusta korjataan jälkikäteen alueittain määriteltävällä kertaluonteisella lisäyksellä tai vähennyksellä.

Jussi Lindgren

johtava erityisasiantuntija
Kunta- ja aluehallinto-osasto
jussi.lindgren@gov.fi

Jakelu: Ympäristövaliokunta

Tiedoksi: KAO